

Studia Biblica Slovaca

Ročník 13

2021

Číslo 1

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník XIII (2021), číslo 1

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Redakčná rada/Editorial board:

Georg BRAULIK OSB (Wien, AT)

Jaroslav BROŽ (Praha, CZ)

Jeremy CORLEY (Dublin, IE)

Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, IT)

Pavol FARKAŠ (Nitra, SK)

Juraj FENÍK (Košice, SK)

Massimo GRILLI (Roma, IT)

Leslie HOPPE OFM (Chicago, US)

Peter JUHÁS (Münster, DE)

Branislav KEUSKA (Ružomberok, SK)

Róbert LAPKO (Košice, SK)

Libor MAREK (Detroit, US)

Helena PANCZOVÁ (Bratislava, SK)

Jaroslav RINDOŠ SJ (Bratislava, SK)

Milan SOVA (Bratislava, SK)

Fides Iveta STREKOVÁ CJ (Prešov, SK)

Jozef TIŇO (Bratislava, SK)

Emanuel TOV (Jerusalem, IL)

František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)

Miroslav VARŠO (Košice, SK)

Ian YOUNG (Sydney, AU)

Šéfredaktor:

Blažej ŠTRBA (Badín, SK)

Zástupca šéfredaktora:

Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)

Redaktor pre recenzie:

Július PAVELČÍK (České Budějovice, CZ)

Výkonný redaktor:

Martina KORYTIAKOVÁ (Roma, IT)

Za recenzovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Obálka:

Karol Hájiček

Na príprave publikácie sa podieľali: Maurizio Girolami, Lionel Goh, OFM, a Zuzana Očkajáková.

Príspevky v slovenčine, češtine a angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie: *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Preferované fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu sú SBL Hebrew and SBL Greek. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Spresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné na www.biblica.sk.

Časopis je registrovaný a abstrahovaný v Atla Religion Database, EBSCO, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014
Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 6/2021

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

e-ISSN 2644-4879

EV 3744/09

Jak je třeba chápat Pavlovo vyjádření v 1Kor 7,38b?

Ladislav Tichý

V 7. kapitole svého 1. listu Korint'ánům se apoštol Pavel zabývá otázkami, které se týkají manželství. Podnět mu k tomu zřejmě daly otázky, které se nacházely v dopise, jež Pavel dostal od korintských křesťanů. To vyplývá z formulace *περὶ δὲ ὧν ἐγράψατε* („pokud jde o to, co jste napsali“) v 7,1a¹. Pavel se vyjadřuje k jednotlivým situacím života jak bez manželství, tak i v manželství. Při svém poučení se snaží rovněž jednotlivé životní situace ohodnotit. Ve verších 1,8 a 26 (zde dvakrát) užívá apoštol přídavné jméno *καλόν* (dobré), ve v. 37 potom příslovce *καλῶς* (dobře). Tyto výrazy jsou ve všech uvedených verších vždy spojeny s životem bez manželství. Ve v. 38a je však příslovce *καλῶς* (ve spojení *καλῶς ποιεῖ* „dobře činí“) spojeno s možností uzavřít manželství: „Proto jak ten, kdo svou pannu provdá / kdo se se svou pannou ožení, dobře činí (*ὥστε καὶ ὁ γαμίζων τὴν ἑαυτοῦ παρθένον καλῶς ποιεῖ*)“. Pavel samozřejmě myslí také na opačnou možnost, když pokračuje: „tak i ten, kdo ji neprovdá / kdo se neožení (*καὶ ὁ μὴ γαμίζων*)“. Ale závěr věty pak apoštol formuluje (z hlediska gramatiky kvůli konstrukci spojek *καὶ ... καὶ* trochu překvapivě) takto: „lépe učiní (*κρεῖσσον ποιήσει*)“. Při interpretaci tohoto verše není jistě bezvýznamné vyřešení sporné otázky, o jakém konkrétním případě zde Pavel (počínaje v. 36) mluví. Jak už naznačuje náš výše uvedený překlad, sloveso *γαμίζω* znamená „provdát“², ale může znamenat také „oženit se“³. V prvním případě by se jednalo o otce nebo poručníka, který chce provdat svou dceru nebo schovanku. Druhá možnost by se pak týkala ženicha, který se chce oženit se svou snoubenkou („pannou“). Vedle toho byl v dějinách interpretace (od 19. století) předložen také výklad, že se zde jedná pouze o duchovní manželství. První interpretace je tradiční⁴, ale dnes se

¹ Tato skutečnost se v komentářích všeobecně předpokládá a uznává. Uvedme zástupně např. dva komentáře, které sice patří do stejné řady, ale jejichž roky vydání odděluje 100 let: WEISS, *Der Erste Korintherbrief*, 169; ZELLER, *Der erste Brief*, 234.

² Pro slovesa na *-ίζω* je tento faktitivní význam nesporný.

³ I tento význam je dnes obecně přijímán. Srov. BDAG, 188.

⁴ Tak např. ROBERTSON – PLUMMER, *First Epistle*, 158-159; ALLO: *Première épître*, 185. Ale i např. CALLAN, *Πάρθενοι*, 277, pokládá otce a dceru za „the best interpretation“.

dává většinou přednost výkladu o ženichovi a nevěstě⁵. Duchovní manželství většinu badatelů nepřesvědčuje⁶. Adresáti listu patrně neměli s rozlišením případu žádné větší potíže. Jejich pozornost byla však ve v. 38 upoutána spíše oním závěrem věty *κρείσσον ποιήσει*. Normálně by se očekávala formulace *καλῶς ποιεῖ/ποιήσει* (tj. „dobře činí/učiní“), ale Pavel napsal *κρείσσον ποιήσει* („lépe učiní“). Ne všechny komentáře k 1Kor se touto formulací speciálně zabývají. Ale některé z nich, a to i některé velmi významné, spatřují v tomto verši shrnutí postoje apoštola Pavla, který zastával v celé 7. kapitole 1Kor⁷, tj. upřednostnění života bez manželství. Ovšem v jasném protikladu vůči této interpretaci je výklad, který najdeme v jednom z nejvýznačnějších komentářů z posledních let, totiž v komentáři J. A. Fitzmyera, kde se říká: „his (= Pavlova) preference (v. 38b) is not a statement of a principle, but it is given as a solution to an isolated troubling case“⁸. Protiklad mezi oběma interpretacemi je naprosto zřejmý. Je pravda, že formulace „ojedinělý znepokojující případ“ se vztahuje na to, co bylo vysloveno ve verších 36-37, ale kvalifikace „ojedinělý“ se dotýká také zmíněného „řešení (solution)“, jak je označena výpověď ve v. 38b, takže ohodnocení „ojedinělý případ“ se týká i této výpovědi. To je potvrzeno rovněž vyloučením pojmu „princíp“ z „preference“ ve v. 38b. Každý, komu jde o pravdu, především o pravdu Písma, se logicky musí ptát, která interpretace odpovídá tomu, co myslel a vyjádřil apoštol Pavel. Dát správnou odpověď na tuto otázku se chce snažit tento příspěvek. Pro zjištění postoje apoštola Pavla bude zapotřebí nejprve sledovat jeho myšlenkový postup a logiku od začátku 7. kapitoly 1Kor, i když k tomu nebude třeba provést detailní exegezi této kapitoly⁹. Potom pak bude nutné se ptát, jak apoštol Pavel svůj postoj v 1Kor 7 chápal.

⁵ Tak např. CONZELMANN, *Der erste Brief*, 168-169; OSTER, *1 Corinthians*, 178; WOLFF, *Der erste Brief*, 161; GARLAND, *1 Corinthians*, 340; CIAMPA – ROSNER, *The First Letter*, 357.

⁶ Hlavní důvod je asi ten, že institut tzv. *virgines subintroductae* je doložen teprve od konce 2. století. Avšak např. ZELLER, *Der erste Brief*, 274, by zde chtěl vidět „eine lokale Vorform“ této instituce. Ale to není dostatečně přesvědčivé.

⁷ Viz např. ROBERTSON – PLUMMER, *First Epistle*, 160: „This *καλῶς* and *κρείσσον* may be said to sum up the results of the whole chapter“; WEISS, *Der Erste Korintherbrief*, 209: „Die überraschende Schlußwendung bringt mit Energie noch einmal die innerste Meinung des Apostels zum Ausdruck“; FABRIS, *Prima lettera*, 108: „una specie di sintesi della sua posizione“. Také ZELLER, *Der erste Brief*, 278, konstatuje při zpětném pohledu na celou kapitolu: „Zweifelloos stellt Paulus durchweg die Enthaltung über die Ehe“.

⁸ FITZMYER, *First Corinthians*, 327.

⁹ K exegezi 1Kor 7 viz např. TICHÝ, *První list Korintským*, 78-98.

1 Myšlenkový postup apoštola Pavla v 1Kor 7

Jak už bylo řečeno, v 1Kor 7 odpovídá apoštol Pavel na otázky týkající se manželství. My samozřejmě nevíme, jak tyto dotazy korintských křesťanů přesně zněly. Ale první větu odpovědi apoštola Pavla v 1Kor 7,1b (καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι) chápou někteří autoři jako formulaci či jako „heslo“ Korint'anů¹⁰. Ale s plnou jistotou to nemůžeme tvrdit. Pavel mohl 7,1b také formulovat sám¹¹. Avšak co do smyslu muselo něco takového v dopise od korintských křesťanů být. Je však dostatečně jasné, že Pavel – alespoň zčásti – s výpovědí v 7,1b (v co nejnějnějším překladu: „je pro muže dobré nedotýkat se ženy“) souhlasí¹². Pro posouzení této věty je důležité určit přesný význam adjektiva καλὸν na jejím začátku. K tomu může být velmi užitečné pokusit se vžít do postavení raných čtenářů, kteří sledovali celý předcházející text 1Kor, ale neznali obsah dopisu, který Pavel dostal z Korintu (takoví mohli být i mezi korintskými křesťany). Tito čtenáři mohli výraz καλὸν chápat v jeho základním významu: „je dobré“, tj. „rozhodně ne špatné“. Ale tito čtenáři znali jistě také jazykový úzus, který pomocí vazby καλὸν (ἐστιν) vyjadřoval upřednostnění, tj. myšlenku „je výtečné“, „je lepší“ (či dokonce „je nejlepší“). Tento jazykový úzus je doložen nejen v Novém zákoně (tak např. v Mk 9,42-45; Mt 26,24 nebo u Pavla samotného v 1Kor 9,15 a v Řím 14,21) a u Josepha Flaviana¹³, ale i ve spisech, u nichž nelze předpokládat semitský vliv¹⁴. Samozřejmě rozhodující je kontext, jak to platí pro jazyky, které nemají zvláštní tvary pro komparativ a superlativ. Tak v Mk 9,42 dává slovo μᾶλλον („spíše“) jasný signál pro komparativní význam u καλὸν. V následujícím verši 9,43 a v 9,45 je to pak srovnávací částice ἢ („než“). Ale v Mt 26,24 a v Řím 14,21 se žádné takové slovo

¹⁰ Např. FEE, *First Corinthians*, 273: „a quotation from their letter“; SCHRAGE, *Der erste Brief*, 53, začíná 7,1b spojkou „daß“ (= že); LINDEMANN, *Der erste Korintherbrief*, 156, má 7,1b v uvozovkách; FABRIS, *Prima lettera*, 95, hovoří o „citazione dello slogan corinzio“.

¹¹ To ve své metodické příručce např. nevykládá SÖDING, *Schriftauslegung*, 116.

¹² To by neplatilo, kdyby se jednalo v 7,1b o otázku. Tak např. komentář ORR – WALTHER, *1 Corinthians*, 205, má na konci této věty otazník. To ovšem dobře neladí s dalším pokračováním textu.

¹³ Např. *B.J.* 1.79, kde essén Judas říká: οὐκ ἐμοὶ καλὸν ... τὸ θανεῖν („teď je pro mě lepší ... zemřít“). Překlad v JOSEPHUS, *Jewish War*, 39, zní: „now were I better dead“.

¹⁴ Srov. BDAG 505, kde se uvádějí některá místa, např. z Appiana nebo Polyana. K tomu je možné citovat výmluvný text, který má Menander Comic., *Sent. Mono* 1.680: καλὸν τὸ νήφειν ἢ τὸ πολλὰ κραιπαλεῖν („lépe je být střízlivý než mít velkou kocovinu“); citováno podle TLG.

neobjevuje. Pro první místo představuje hanebnost zrady Syna člověka rozhodující a dostatečný signál pro komparativní význam u καλόν, zatímco pro druhé místo je to pouze kontext, který rozhoduje. Jak je to u 1Kor 7,1b? Uvedená věta by sama o sobě jistě mohla znamenat: „Pro muže není rozhodně špatné nedotýkat se ženy.“ Ale předpokládání čtenáři, kteří už poznali Pavlův postoj ke smilstvu (πορνεία, srov. 1Kor 6,16-20), docela logicky měli za to (i bez znalosti obsahu dopisu z Korintu), že Pavel zde pod formulací „nedotýkat se ženy“¹⁵ myslí na život bez manželství. Kromě toho mohli také aspoň tušit nebo i předpokládat, že Pavel svou formulací souhlasí s upřednostněním života v celibátu. Tento dohad by se ukázal jako jednoznačně mylný, jen kdyby Pavel pokračoval nějak jako: „Ale právě tak je dobré také manželství“. V 7,2 ovšem Pavel poukazuje na nezbytnost manželství „kvůli případům smilstva (διὰ δὲ τὰς πορνείας)“. Tím minimálně neodporuje očekávání, spojenému s formulací v 7,1b. A předpokládání čtenáři to už nejspíše chápali také jako potvrzení svého dohadu ohledně významu výpovědi v 7,1b. Obdobný závěr je možné aplikovat také na dnešní čtenáře, kteří čtou pozorně text 1Kor. Formulace v 7,2 ovšem nepůsobí tak výrazně jako třeba Mt 26,24a (kde se např. nachází citoslovce οὐαί „běda“), takže překlad καλόν v 7,1b pomocí „lepší“ se automaticky nenabízí¹⁶. Rozhodující je však určení toho, co si myslel apoštol Pavel¹⁷. Ve verších 3-5 pokračuje Pavel ve svém poučování připomínáním povinností manželů. Přitom zvažuje také možnost (s patřičnými omezeními) zřeknutí se manželského života (v. 5). Nechce však přikazovat (v. 6). Pak však (ve verších 7 a 8) připomíná svůj život bez

¹⁵ Obrat „dotýkat se ženy“ sloužil k označení sexuálních vztahů (srov. např. Gn 20,6 nebo Př 6,29 v Septuagintě). Ovšem v souvislosti se mohl vztahovat na manželství (viz CARAGOUNIS, What Did Paul Mean?, 191-194).

¹⁶ Komparativ je v překladech 1Kor 7,1b poměrně dost vzácný. Ale např. CARAGOUNIS, „Fornication“, 559, v dodatečné poznámce svého příspěvku překládá: „it is better for a man not to touch a woman“. Stejně tak i v článku CARAGOUNIS, What Did Paul Mean?, 199. Komparativ „lépe“ má v 1Kor 7,1b ČEP, překlad B21 má „lepší“.

¹⁷ Ve výkladu se vyslovil pro komparativní význam v 7,1b např. WEISS, *Der erste Korintherbrief*, 170; také KREMER, *Der erste Brief*, 128; s komparativem aspoň počítá ZELLER, *Der erste Brief*, 237. Proti komparativu je jednoznačně FITZMYER, *First Corinthians*, 277: „it should not be translated «it is better»“. COLLINS, *First Corinthians*, 257, uvádí jako příklad formulaci stoického filozofa Musonia Rufa z jeho fragmentů (8.60.6-10): τί μὲν ἀγαθὸν ἀνθρώπων τί δὲ κακόν („co je pro člověka dobré a co je špatné“). Řecký text viz: LUTZ, Musonius Rufus, 60. Ale to je naprosto neadekvátní jak z hlediska jazyka (není užito καλόν), tak i věci, protože Pavel v žádném případě nerozlišuje mezi tím, co je dobré a co je špatné.

manželství. Zde není možné přehlédnout, že Pavel tím upřednostňuje celibát, a tak vlastně potvrzuje dojem, který budí už text v 7,1-2. U 7,7 nejsou vykladatelé zajedno, zda Pavel také manželství chápe jako charisma. Pro námi sledovaný myšlenkový postup apoštola Pavla to není rozhodující, ale předpoklad správného života v manželství jako charisma by se neměl vylučovat. Ve v. 8 se Pavel obrací na ty, kdo nežijí v manželství. Když zůstanou tak, je to *καλόν*. Také zde je vzhledem k v. 7 cítit dost silně upřednostnění života bez manželství¹⁸. Verš 9 ukazuje, jak Pavel neopouští pole reality, když doporučuje sňatek (*κρείττον γάρ ἐστιν* „je totiž lepší“), jestliže není možné zachovat zdrženlivost. To vede Pavla k zásadnímu poučení o nerozlučitelnosti manželství ve verších 10-11. Potom ve verších 12-16, nyní jenom na základě svého vlastního soudu, řeší problém manželství s nevěřícím partnerem. Ve verších 17-24 Pavel rozšiřuje svůj horizont, když prakticky pro všechny zdůrazňuje, aby každý zůstal v tom stavu, ve kterém byl povolán k víře. Ve v. 25 se Pavel vrací ke konkrétním otázkám souvisejícím s manželstvím. Naprosto konkrétně hovoří o „pannách“. Protože se nemůže odvolat na žádný příkaz od Pána, předkládá svůj náhled (*γνώμη*). I zde Pavel upřednostňuje „zůstat tak“ (v. 26), což pro „panny“¹⁹ znamená nevdávat se. Ohodnocení tohoto doporučení je ve v. 26 vyjádřeno dvakrát pomocí *καλόν*. I zde nelze minimálně komparativní význam přehlédnout²⁰. Po výslovném uplatnění zásady „zůstat tak“ jak pro manželství, tak pro jeho opak poznamenává Pavel ve v. 28a, že uzavřít manželství není hřích. Ale z v. 28b je opět možné vycítit upřednostnění celibátu či panenství. Ve verších 29-31 Pavel opět rozšiřuje svůj pohled, když hovoří (v. 29) o krátkosti času. Toto hledisko platí pro všechny

¹⁸ Překlad NET zde překládá *καλόν* pomocí superlativu „best“ (nejlepší). Je výjimečně možné i při srovnávání dvou možností užít superlativ. Smysl zůstává stejný jako u komparativu, ale lepší ohodnocení je tím více zdůrazněno. ČEP zde má opět „lépe“ a B21 opět „lepší“. Pro komparativní smysl se vyslovil např. CONZELMANN, *Der erste Brief*, 151. Ale FITZMYER, *First Corinthians*, 283, míní: „It is wrong to interpret *kalon* as «preferable»“. Podobně už před ním COLLINS, *First Corinthians*, 268: „There is no reason to take «good» (*kalon*) as it were a comparative, «better»“.

¹⁹ Pro naše zkoumání by nebylo rozhodující, kdyby *πάρθενοι* ve v. 25 označovalo muže i ženy, jak to zastává např. CALLAN, *Πάρθενοι*, 269.

²⁰ Rovněž zde překládá NET superlativem „best“ (jednou za obojí *καλόν*); podobně také NAB (New American Bible). ČEP zde má také (jednou za obojí *καλόν*) superlativ „nejlepší“. Z komentářů např. SENFT, *La première épître*, 101, překládá dvojí *καλόν* v tomto verši pomocí „avantageux (výhodný)“ a „qu'on a un avantage (že má výhodu)“. Co k tomu říká FITZMYER, *First Corinthians*, 313, musí pozorného čtenáře jistě překvapit: „For Paul, virginity is not only «good» (*kalon*, 7:8, 26) ... but also something that he prefers (7:7a, 28f, 32a, 38b)“.

oblasti života, samozřejmě také pro manželství. To pak Pavel vysvětluje ve verších 32-35. Formulace ve v. 34 ukazuje opět jasně, že Pavel dává přednost životu bez manželství. Ten nemá starosti manželství. Ale Pavel nechce vyvíjet nátlak (nechce přehodit „smyčku“, jak říká ve v. 35). Ve v. 36 se Pavel dostává k případu, který – jak už bylo řečeno – působí vykladatelům potíže. Pavel v každém případě zdůrazňuje, že případný sňatek není hřích (v. 36). V následujícím verši 37 zůstává apoštol Pavel věrný svému dosavadnímu stylu poučování, když upuštění od svatby nebo od provdání (např. dcery) hodnotí pomocí příslovce *καλῶς* („dobře“). Ale potom ve v. 38 chce zřejmě pro tento případ zformulovat jasný závěr, jak prozrazuje spojka *ὥστε* („takže“). Pavel chce logicky zmínit obě možnosti. K tomu užívá nejfrekventovanější řeckou spojku *καί*, která v párovém užití odpovídá spojkové vazbě „jak ... tak“. Ačkoliv vlastně poprvé, ale plně v souladu s charakterem poučení ve v. 36b, označuje Pavel nyní také ožení se nebo provdání pomocí příslovce *καλῶς*. Pokračování věty po druhém *καί* by normálně i pro toho, kdo upustí od sňatku (*ὁ μὴ γαμίζων*), vyžadovalo stejné adverbium. Ale Pavel formuluje jinak. Užívá komparativ *κρείσσον* „lepší“. Proč? Jediná logická odpověď je zřejmě ta, že Pavel chtěl jasně vyjádřit svoje dosavadní hodnocení života bez manželství. Přísně vzato tento postup nebyl nezbytně nutný. Je možné označit dvě věci jako „dobré“ a potom dodat, že jedna z nich je přece „lepší“. Jestliže Pavel takto nepostupuje, znamená to, že chtěl, aby jeho postoj byl naprosto jednoznačný a nedošlo k žádnému nepochopení. Tím je také jasné, že neočekávaný komparativ ve v. 38b se netýká jenom případu, o němž Pavel začal mluvit ve v. 36 a který by sám o sobě vzhledem k omezenému počtu korintských křesťanů mohl být označen jako „ojedinělý“. Tento předpokládaný myšlenkový postup je potom potvrzen v následujících dvou verších. Apoštol se zabývá jiným případem, který jistě nebyl ojedinělý. Jedná se o zachování manželství, pokud oba manželé žijí, a o svobodu uzavřít další manželství, když „muž“ (v. 39b) zemře. Avšak ve v. 40 mluví Pavel o ženě, která se po smrti svého manžela neprovdá („zůstane tak“). Pavel s ní spojuje přívlastek v komparativu. Jako přívlastek se nehodí *κρείσσον*, proto užívá ženského tvaru přídavného jména *μακάριος*. Důvodem pro tuto změnu je podle všeho stylistická variace. Pavel říká – podle svého názoru, ale s vědomím daru Ducha –, že tato žena, která se po smrti svého manžela neprovdá, je „blaženější“ či „šťastnější“. Prakticky jediné logické vysvětlení pro užití komparativu ve v. 40 a ne třeba pozitivu „blažená“ či „šťastná“ jako *καλόν* v první části 7. kapitoly je nepochybně snaha apoštola Pavla vyloučit jakékoli

nepochopení. Pozitiv *μακαρία* by zde mohl naprosto stačit, protože když řekneme o někom, kdo učinil určité rozhodnutí, že je „šťastný“, pak to znamená, že se nyní nachází v lepším rozpoložení než před oním rozhodnutím. Ale Pavel po komparativu ve v. 38b užívá také komparativ ve v. 40. To ukazuje, že komparativ *κρείσσον* ve v. 38b není žádná speciální odpověď na případ ve verších 36-37. To rovněž znamená, že formulace v 1Kor 7,38b není žádná ojedinělá odpověď. Proto také není možné v souvislosti s touto odpovědí hovořit o ojedinělém případě. To jasně potvrzuje v. 40²¹.

Otázka pravdy, která byla položena na konci úvodní části, se týkala postoje apoštola Pavla, konkrétně toho, jak chápal své vyjádření v 1Kor 7,38b. Z předcházejícího sledování jeho myšlenkového postupu jednoznačně vyplývá, že pravda je na straně těch interpretů, kteří chápali formulaci apoštola Pavla v 7,38b jako potvrzení stanoviska, které Pavel zastával už v předchozím textu kapitoly²². Tím je jasné, že Pavlovi šlo také o princip, jemuž se snažil zůstat věrný po celou 7. kapitolu. To pak znamená, že shora citované tvrzení J. A. Fitzmyera, které vylučuje pro 7,38b principiální stanovisko, jsou jen prázdná slova. Sám se také nesnaží je nějak zdůvodnit. Opravdu lze jen marně hledat, proč by právě pouze u „znepokojujícího případu“ (ať už by se jednalo o otce nebo o ženicha) mělo mít zřeknutí se manželství větší hodnotu než v jiných případech. Podle okolností by přece bylo možné také doporučit třeba opak (např. z podobných důvodů jako ve v. 9b). Jen sám Fitzmyer by mohl vysvětlit, co ho vedlo k jeho vyjádření o 7,38b²³. Mohli bychom sice jistě najít pozitivní důvod

²¹ Např. PERKINS, *First Corinthians*, 113, říká o verších 36-40: „He (= Pavel) continues to present celibacy as preferable to marriage“. Je pozoruhodné, že FITZMYER, *First Corinthians*, 329, říká k 7,40: „Paul returns to the preference expressed in v. 8“, jako by nevnímal, že se ocitá v rozporu s tím, co k uvedenému verši sám řekl (srov. shora pozn. 18). Srov. však také FITZMYER, *First Corinthians*, 275, kde Fitzmyer souhrnně obhajuje své odmítání preference života bez manželství a hovoří jen o komparativu „*kreitton/kreisson*, «better», only in the restricted remarks of vv. 9 and 38“, takže v. 40 nebere vůbec v úvahu.

²² Je možné připomenout ještě postoj z 19. století, jak ho vyjádřil už HEINRICI, *Der erste Brief*, 248, který vyslovil souhlas s názorem F. Godeta: „ce bien et ce mieux résumment tout le chapitre (to dobře a to lépe shrnují celou kapitolu)“.

²³ Teologicky vzdělaný katolík by mohl být Fitzmyerovým postojem velmi udiven, protože tridentský koncil pronesl anatema nad tím, kdo by tvrdil, že manželský stav má mít přednost před panenstvím a celibátem a že není lepší a blaženější zůstat bez manželství („*statum coniugalem anteponendum esse statui virginitatis vel caelibatus, et non esse melius ac beatius, manere in virginitate aut caelibatu*“ [DS 1810]). Samotný text se neodvolává na žádné místo Písma, ale formulace „*melius ac beatius*“ silně připomíná 1Kor 7,38.40. Tyto verše jsou také (spolu s Mt 19,11-12 a 1Kor 7,25-26) uvedeny v závorce tištěného vydání.

např. v tom, že ten, kdo žije bez manželství, se nechce vychloubat, že je v lepším stavu. To by odpovídalo chování lásky, jak je vyjádřeno v 1Kor 13,4b („nevychloubá se, nenaparuje“). Ale na druhé straně k charakteristice lásky podle 1Kor 13,6b patří také, že „se raduje z pravdy“. Láska nemůže kulhat. A kde je pravda, vyplynulo ze sledování Pavlova myšlenkového postupu. Je jistě také pravda, že postoj apoštola v 1Kor 7 může působit potíže, jestliže není správně pochopen. Proto je třeba si vyjasnit, jak chápal apoštol Pavel svoje upřednostnění života bez manželství.

2 Jak chápal apoštol Pavel život bez manželství?

O důvodech pro život bez manželství se Pavel vyjádřil v 1Kor 7,33-34: „ale ženatý se stará o světské věci, jak by se zalíbil ženě a je rozdělen. Neprovdaná žena a panna se stará o věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem. Ale provdaná se stará o věci světa, jak by se zalíbila muži.“ Pro Pavla byla rozhodujícím kritériem starost „o věci Páně“. Pavlův pohled byl nepochybně integrální, neomezený pouze na jednu oblast života. Šlo mu zřejmě o plný život s Kristem a pro Krista. Velmi jasně to vyjádřil např. v Gal 2,20: „už nežiji já, ale žije ve mně Kristus. A tento život v těle žiji ve víře Božího Syna, který mě miloval a za mě se vydal.“ To je nepochybně velmi výmluvné svědectví o těsném spojení apoštola Pavla s Kristem. Pavel zde hovoří osobně. Avšak při tom nemyslel jistě jen na sebe, ale podle něho měl tak vypadat život všech, kdo v Krista skutečně uvěřili²⁴. Ve Flp 3,12 Pavel říká, že byl „uchvácen Kristem“. To ukazuje, že mu šlo o život, který byl nemyslitelný bez plného nasazení pro Krista. A právě život bez manželství mu toto plné nasazení pro Krista umožňoval. To mělo samozřejmě platit i pro ostatní, kteří se měli v životě řídit Pavlovým příkladem (srov. Flp 3,17). Naprosto logicky z toho můžeme vyvodit, že samotné neuzavření manželství ještě neznamená nic zásadního²⁵. Pro Pavla

²⁴ Srov. např. ZERWICK, *Der Brief an die Galater*, 51: „Paulus ... spricht von sich in Vertretung aller Getauften“.

²⁵ Sv. Jan Pavel II. se v r. 1982 věnoval v několika generálních audiencích otázce života bez manželství ve světle Mt 19,1-12 a 1Kor 7. Pavlovu preferenci života bez manželství hodnotil jako skutečnost, že člověk může „«se starat» pouze o to, na čem mu opravdu záleží“ (JAN PAVEL II., Generální audience 30. 6. 1982, odst. 7). Avšak předtím jasně konstatoval, že „není podklad pro předpokládaný protiklad, podle něhož svobodní (a neprovdané) by pouze na základě zdrženlivosti tvořili třídu «dokonalých»“ (JAN PAVEL II., Generální audience 14. 4. 1982, odst. 3).

bylo však podstatné a rozhodující využití možnosti plného nasazení pro Krista²⁶. A právě tato možnost plného života pro Krista vedla Pavla k upřednostnění celibátu a panenství²⁷. Pavel však jistě také věděl, že v životě pro Krista závisí všechno na vyplnění životního prostoru láskou (srov. 1Kor 13,1-3). A při tom se každopádně může stát, že výsledná realizace nejvyšší cesty (srov. 1Kor 12,31b) nemusí být vždycky v přímé úměrnosti k výchozí pozici, tj. že někdo, kdo žije v manželství, může ve svém nasazení pro Krista předstihnout toho, kdo se manželství zřekl. Ale tato možnost, kterou Pavel musel také vnímat (srov. např. jeho zmínky o manželském páru Prisce a Akvilovi v 1Kor 16,19 a Řím 16,3-4), nemohla Pavla jistě odvést od základní preference celibátu nebo panenství²⁸.

3 Závěr

Řešení, ke kterému tento příspěvek dospěl, je dostatečně jasné. Východiskem byl protiklad v interpretaci 1Kor 7,38b mezi komentářem J. A. Fitzmyera, který zde vidí pouze odpověď na ojedinělý případ, a mezi některými komentáři, které v Pavlově formulaci spatřují shrnutí a potvrzení stanoviska, které Pavel vyjádřil – třeba z jazykového hlediska ne zcela explicitně – už v předcházejícím textu kapitoly. Toto stanovisko zahrnovalo upřednostnění života bez manželství. Kritická analýza sledu myšlenek apoštola Pavla ukázala,

²⁶ Tak Pavel jistě chápal také víru v Krista. Nemyslel jen na teoretickou víru, ale na víru, která se projevuje láskou (srov. Gal 5,6). Kdyby se na to v dějinách víc pamatovalo, nemusela by mnohá teologická kontroverze vzniknout.

²⁷ Plné nasazení pro Krista zahrnovalo jistě mnoho praktických otázek života, ale pro Pavla jistě nikdy nescházela také duchovní dimenze života s Kristem. Když např. FEE, *The First Epistle*, 355, rozlišuje, že Korintáné „prefer celibacy for «spiritual» reasons; he (= Pavel) prefers it for pastoral and eschatological ones“, je to alternativa, kterou Pavel jistě neznal. Svévole a nepavlovské je také to, co tvrdí GARLAND, *1 Corinthians*, 342: „The advantages of remaining single are purely practical“.

²⁸ Nový dokument Papežské biblické komise z 30. 9. 2019 *Che cosa è l'uomo?* se zabývá v člancích 206 a 207 také postojem apoštola Pavla v 1Kor 7. Některá Pavlova zdůvodnění vidí jako problematická (např. manželství jako „ochrana před nepatřičnými odchylkami“ [206]). Vyzývá k revizi rozpolcenosti mezi cestou manželství a cestou celibátu. Obojí se má chápat jako cesta ke svatosti. Ale dodává, že zpracování této tematiky „je třeba svěřit jiným pravomocem, než jsou prostí komentátoři biblického textu“. (207) Pro téma našeho příspěvku je ovšem důležité, že např. k 1Kor 7,26-28 se říká, že „(j)eště jednou je zdůrazněno, že celibát je dobrá věc, ba vzhledem k manželství lepší“. (206) To odpovídá také interpretaci v tomto příspěvku.

že exegeze ve smyslu stálého upřednostnění života bez manželství plně odpovídá Pavlovým formulacím v 7. kapitole 1Kor, takže Fitzmyerovo tvrzení ohledně 1Kor 7,38b popisuje postoj apoštola Pavla naprosto neadekvátně a nepravdivě, třebaže k veršům 26 a 40 se Fitzmyer vyjádřil odlišně²⁹. Velmi důležité bylo však také zjištění, že Pavel neměl před očima život bez manželství sám o sobě, nýbrž takový, který je naprosto jednoznačně určen plným nasazením pro Krista. Pavel byl jistě ovlivněn svou zkrácenou perspektivou života, tj. brzkým očekáváním Kristovy paruzie. V tom je náš pohled nepochybně dosti odlišný. Ale to neznamená, že by Pavlovo poučení nemělo pro nás smysl. Také pro nás jistě platí, že „čas je krátký“ (1Kor 7,29), i když třeba dnes není nereálné dožít se sta let. Proto není možné 1Kor 7 vyloučit také např. z diskuze o významu celibátu. To ovšem už se nachází mimo pole tohoto příspěvku. Pro všechny věřící v Krista (srov. shora ke Gal 2,20) je rozhodně podstatné, aby se snažili podle možností svého stavu žít v plném nasazení pro svého Pána.

Seznam použité literatury

- ALLO, Ernest-Bernard: *Saint Paul: Première épître aux Corinthiens*, Paris: Gabalda, ²1956.
 CALLAN, Terrance: Πάρθενοι in Corinth: 1 Cor 7,25-40, *Bib 97* (2016) 264-286.
 CARAGOUNIS, Chrys C.: “Fornication” and “Concession?” Interpreting 1Cor 7,1-7. In: Reimund Bieringer (ed.): *The Corinthian Correspondence* (BETL 125), Leuven: University Press, 1996, 543-559.
 CARAGOUNIS, Chrys C.: What Did Paul Mean? The Debate on 1 Cor 7,1-7, *ETHL* 82/1 (2006) 189-199.
 CIAMPA, Roy E. – ROSNER, Brian S.: *The First Letter to the Corinthians* (PiNTC), Grand Rapids, MI – Nottingham: Eerdmans – Apollos, 2010.
 COLLINS, Raymond F.: *First Corinthians* (Sacra Pagina 7), Collegeville, MN: Liturgical Press, 1999.

²⁹ Viz shora pozn. 20 a 21. Tyto rozpory jsou asi dány déle trvající prací na komentáři a stanovisko k vv. 26 a 40 představuje asi starší vrstvu, která nebyla upravena, když později Fitzmyer zformuloval stanovisko odmítající u Pavla princip preference života bez manželství, včetně vyjádření k 7,38b. Výsledek našeho zkoumání k tomuto textu není samozřejmě odlišným stanoviskem k 7,26 a 7,40 nijak ovlivněn. Na Fitzmyera během psaní komentáře jistě zapůsobily některé novější názory. Pravděpodobně to byl také komentář R. F. Collinse se svým zcela neadekvátním vysvětlením 1Kor 7,1b (srov. shora pozn. 17). Ten vyšel o devět let dříve, i když prakticky čas pro jeho užití byl o něco kratší, protože při mém setkání s prof. Fitzmyerem v Německu v r. 2005 se autor zmínil o tom, že už odevzdal rukopis komentáře k 1Kor do vydavatelství. Komentář však vyšel až v r. 2008.

- CONZELMANN, Hans: *Der erste Brief an die Korinther* (KEK), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, ²1981.
- DENZINGER, Henricus – SCHÖNMETZGER, Adolfus: *Enchiridion symbolorum et declarationum de rebus fidei et morum*, Barcelona: Herder, ²⁴1967 (= DS).
- FABRIS, Rinaldo: *Prima lettera ai Corinzi. Nuova versione, introduzione e commento* (LB.NT 7), Milano: Paoline, 1999.
- FEE, Gordon D.: *The First Epistle to the Corinthians* (NICT), Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1987.
- FITZMYER, Joseph A.: *First Corinthians: A New Translation with Introduction and Commentary* (AYBRL 32), New Haven: Yale University, 2008.
- GARLAND, David E.: *1 Corinthians* (BECNT), Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2003.
- HEINRICI, Carl Friedrich Georg: *Der erste Brief an die Korinther* (KEK), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1896.
- JAN PAVEL II.: Generální audience 14. 4. 1982 [cit. 14-08-2020]. Dostupné na internetu: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/audiences/1982/documents/hf_jp-ii_aud_19820414.html.
- JAN PAVEL II.: Generální audience 30. 6. 1982 [cit. 16-08-2020]. Dostupné na internetu: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/audiences/1982/documents/hf_jp-ii_aud_19820630.html.
- JOSEPHUS: *The Jewish War: Books I-II*. With an English translation by H. St. J. Thackeray, Cambridge, MA: Harvard, 1997.
- KREMER, Jacob: *Der Erste Brief an die Korinther* (RNT), Regensburg: Pustet, 1997.
- LINDEMANN, Andreas: *Der erste Korintherbrief* (HNT 9/I), Tübingen: Mohr Siebeck, 2000.
- LUTZ, Cora E.: Musonius Rufus, the Roman Socrates, *YCS* 10 (1947) 3-147.
- ORR, William F. – WALTHER, James A.: *1 Corinthians: A New Translation with a Study of the Life of Paul, Notes, and Commentary* (AB 32), Garden City – New York: Doubleday, 1976.
- OSTER, Richard E. Jr.: *1 Corinthians*, Joplin, MO: College Press Publishing Co., 1995.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: “*Che cosa è l'uomo?*” (*Sal 8,5*). *Un itinerario di antropologia biblica* [cit. 21-11-2020]. Dostupné na internetu: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/pcb_documents/rc_con_cfaith_doc_20190930_osa-e-luomo_it.html.
- PERKINS, Pheme: *First Corinthians*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2012.
- ROBERTSON, Archibald – PLUMMER, Alfred: *A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians* (ICC), Edinburgh: T & T Clark, ²1914.
- SCHRAGE, Walter: *Der erste Brief an die Korinther*. 2. Teilband: 1 Kor 6,12–11,16 (EKK VII/2), Neukirchen – Düsseldorf: Neukirchener – Patmos, 1995.
- SENF, Christophe: *La première épître de saint Paul aux Corinthiens* (CNT 7), Genève: Labor et Fides, ²1990.
- SÖDING, Thomas: *Wege der Schriftauslegung*, Freiburg: Herder, 1998.
- Thesaurus linguae Graecae* [cit. 21-11-2020]. Dostupné na internetu v databázi Masarykovy univerzity v Brně: <https://classics.phil.muni.cz/knihovny-a-databaze-uks/litterae-ante-portas>. (= TLG)

- TICHÝ, Ladislav: *První list Korintským*, Praha: Centrum biblických studií, 2019.
- WEISS, Johannes: *Der Erste Korintherbrief* (KEK), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1910.
- WOLFF, Christian: *Der erste Brief des Paulus an die Korinther* (ThKNT), Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 1996.
- ZELLER, Dieter: *Der erste Brief an die Korinther* (KEK), Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2010.
- ZERWICK, Max: *Der Brief an die Galater*, Düsseldorf: Patmos, 1964.

Shrnutí

Příspěvek se zabývá textem v 1Kor 7,38b, kde apoštol Pavel poprvé v 1Kor 7 užívá komparativu (καίρισσον „lepší“) pro ohodnocení života bez manželství. Některé komentáře zde vidí shrnutí Pavlova postoje v předcházejícím textu kapitoly. Ovšem J. A. Fitzmyer ve svém komentáři hovoří pouze o „řešení ojedinělého obtížného případu“. Avšak sledování Pavlova myšlenkového postupu od začátku kapitoly ukazuje, že zmíněný komparativ skutečně potvrzuje Pavlovo jasné upřednostnění celibátu a panenství. Pavel však zřejmě při tom vždy předpokládá plné nasazení života pro Krista a s Kristem.

Klíčová slova: První list Korintřanům, apoštol Pavel, manželství, celibát, panenství.

Summary

The contribution deals with 1 Cor 7:38b where Paul for the first time in 1 Cor 7 uses a comparative (καίρισσον “better”) for his evaluation of the life without marriage. Some commentaries interpret this as a summary of Paul’s position in the previous text of the chapter. However, J. A. Fitzmyer saw it only as “a solution to an isolated troubling case”. Of course the tracing of Paul’s train of thoughts in the chapter has shown that this comparative really confirms Paul’s clear preference for celibacy and virginity. However, a full commitment to the life for Christ and with Christ is always supposed.

Keywords: First Corinthians, Apostle Paul, Marriage, Celibacy, Virginity.

Ladislav Tichý
Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra biblických věd
Univerzitní 22
771 11 OLOMOUČ, Czech Republic
ladislav.tichy@upol.cz
 0000-0003-1151-6398

Obsah

Štúdie

Dionisio CANDIDO

Ako bola prijatá Kniha Judita východnými otcami
v 4. stor. pred n. l.? 1-19

Paul KUNJANAYIL

Vzájomná súvislosť medzi témou Emanuel a odpustením hriechov
v Evanjeliu podľa Matúša 20-48

Juraj FENÍK

Symbolika šiat v cykle Eliáša a Elizea a v Jánovom evanjeliu 49-73

Lubomír MAJTÁN

Motívy obriezky Timoteja v Sk 16,1-5. Historický, etnický a náboženský
aspekt obriezky Timoteja v Skutkoch apoštolov a teologická interpretácia
z pohľadu spoločenstva prvotnej Cirkvi 74-94

Ladislav TICHÝ

Jak je třeba chápat Pavlovo vyjádření v 1Kor 7,38b? 95-106

Reflexie

Anton TYROL

Eliáš. Cesta v tichu a námahe s pokrmom zhora 107-118

Abstrakty a recenzie 119-147

Správy a oznamy 148-153

Contents

Treaties

Dionisio CANDIDO

How Was the Book of Judith Received among the Eastern Fathers
of the Fourth Century CE? 1-19

Paul KUNJANAYIL

The Interconnection between the Emmanuel Theme and the Forgiveness
of Sins Theme in the Gospel of Matthew 20-48

Juraj FENÍK

Clothing Symbolism in the Elijah-Elisha Cycle
and in the Gospel of John 49-73

Eubomír MAJTÁN

Motives of Circumcision of Timothy in Acts 16:1-5: Historical,
Ethnical and Religious Aspect of the Circumcision of Timothy
in the Acts of the Apostles and the Theological Interpretation From
the Perspective of the Early Church Community 74-94

Ladislav TICHÝ

How To Understand Paul's Expression in 1 Cor 7:38b? 95-106

Reflextions

Anton TYROL

Elijah: Journey in Silence and Toil, with Heavenly Food 107-118

Abstracts and Reviews 119-147

Communications and References 148-153